

Kentsk tärna, skrattmåås och svarthuvad måås i västra Blekinge 2018

Patrik Olofsson och Patric Österblad

Kentsk tärna

Vid boräkningen 22/5 noterades på Falkaholmen 240 bon med ägg eller små ungar. Det är 50 par fler än 2017. Dessutom påträffades på Norrören, utanför Norje, 220 par vilket även det är en ökning mot tidigare år (2017: 210 par, 2016: 60 par). Tärnorna nyetablerades på Norrören 2016 efter att ha häckat där 2003-2010. Således på de båda öarna totalt 460 par i västra Blekinge vilket är en ökning med 60 par jämfört med 2017 (400 par) och ökning med 120 par sedan 2016 (340 par). Säsongen 2018 häckade ytterligare 75 par i östra Blekinge (ön Holländaren) vilket innebär en ökning av beståndet i hela Blekinge från 360 par 2016, 490 par 2017 till årets totalsiffra på 535 par (Figur 1).

Kentska tärnor på Falkaholmen. Foto: Patrik Olofsson.

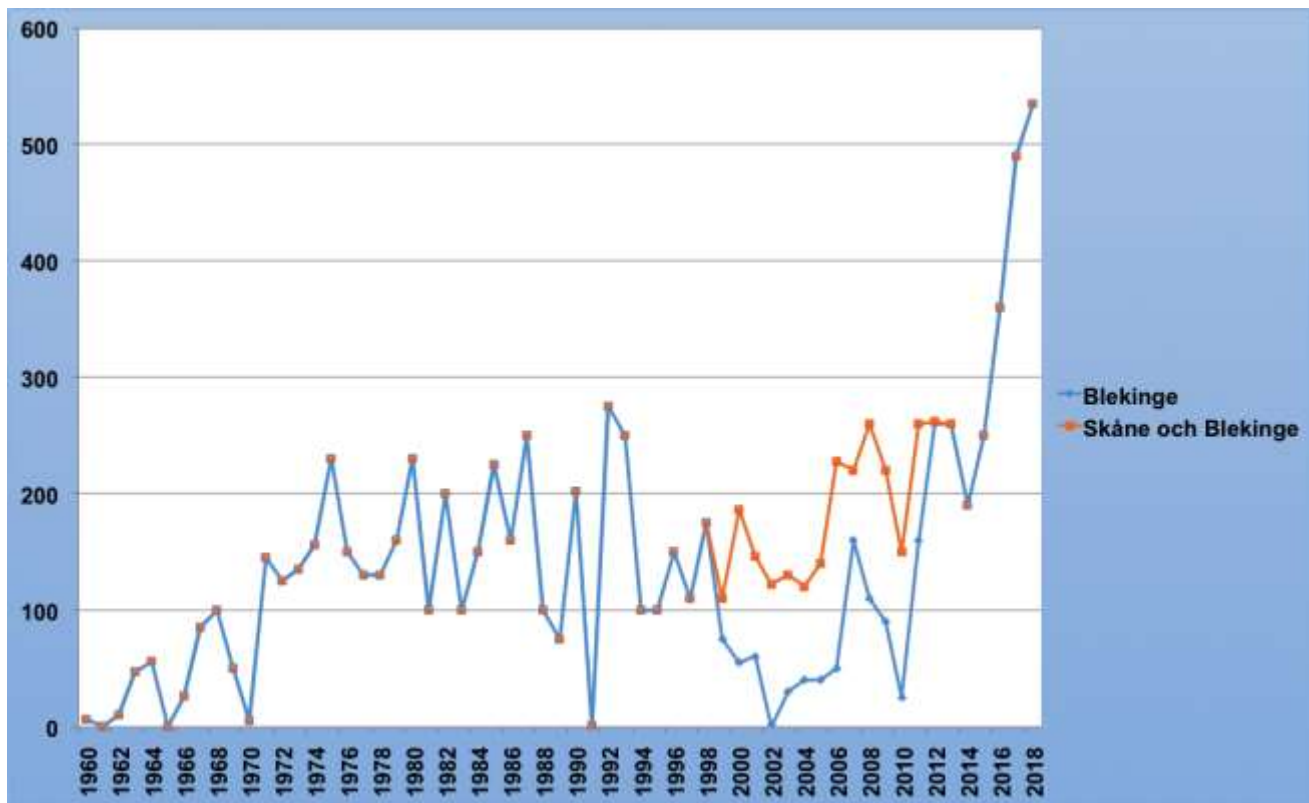
Totalt ringmärktes 151 ungar under säsongen (42 ungar på Falkaholmen samt 109 ungar på Norrören). Det är färre än under fjolåret men avspeglar endast att färre besök gjordes i kolonierna för att undvika störning och ska inte tas som något mått på häckningsframgång. Inga adulta ringmärkta fåglar kontrollerades och inte heller några fåglar försågs med ljusloggar inom ramen för det flyttfågelprojektet som drivs av Lunds universitet och högskolan i Kristianstad.

Liksom tidigare år upptäcktes minkpredation på Falkaholmen i början av juni för att därefter intensifieras. Det var framför allt halvvuxna skrattmåsunger som drabbades. Större delen av de döda fåglarna påträffades på öns norra del vilket sannolikt indikerar från vilket håll minken anlände till ön. Större delen av ön tycks ha varit förhållandevis opåverkad av minkpredationen och inga ihjälbitna tärningar påträffades under året.

Även om många döda skrattmåsunger påträffades så är vår bedömning att predationstrycket på öns fåglar minskat sedan 2016. Möjligen är det nu färre minkar i omlopp. Även öns öppnare karaktär har sannolikt inneburit att minkbesöken blivit kortare och att minkarna inte haft samma möjlighet att äta ostört eller lägga upp lager av bytesdjur, vilket skedde 2016 i anslutning till buskar och trädjungar.

På Norrören noterades ingen minkpredation men däremot dödade öns häckande gråtrutar (cirka 20 par) många skrattmåsunger. Vid kontroll i början av juni noterades stora slaktplatser med rester från måsunger i anslutning till trutarnas boplatser. Det totala antalet dödade skrattmåsunger är svårt att uppskatta men det rörde sig sannolikt om minst ett par hundra ungar och möjligen motsvarar det ungefär samma antal som minkpredationen på Falkaholmen. Inga ungar av kentska tärnor noterades på slaktplatserna.

Ungproduktionen av kentsk tärna bedöms mycket god 2018 på både Falkaholmen och Norrören med många flygga ungar. Dödligheten för små ungar var låg vilket det torra soliga vädret under häcksäsongen sannolikt bidrog till. Eftersom kentska tärnan har relativt långt utdragen häckningssäsong och fåglarna lämnar häckplatsen i takt med att ungarna blir flygfärdiga är det svårt att få en exakt siffra men observationer av ett stort antal halvstora/stora ungar vid ett flertal tillfällen tyder på en bra säsong. En annan möjlig indikator på tärnornas häckningsframgång är sensommarflockarna som efter häckningen årligen samlas i Äspetreservatet (Åhus), en dryg mil söder om tärnornas häcklokaler. Som mest (12 juli) noterades här samtidigt 250 kentska tärnor, varav mer än hälften var årsungar. Eftersom en stor del av de adulta fåglarna flyger i skytteltrafik med mat till ungarna vid denna tid så var det verkliga antalet gamla fåglar sannolikt betydligt större.

Figur 1. Kentska tärnans utveckling i Blekinge och Skåne 1960-2018. Under perioden 1999-2012 häckade kentska tärnor även strax innan för den skånska gränsen. Dessa fåglar bör tas med i beräkningen för en mer korrekt bild av den regionala populationsutvecklingen.

Skrattmåås

Trots en sen kall vår var skrattmååsarna på plats redan i mars och de första paren la sig på ägg i mitten av april. Falkaholmen var liksom 2018 helt öppen och saknade buskar och träd. Även rester från fjolårets gräs- och högörtvegetation hade inför häckningssäsongen slagits ner/avlägsnats.

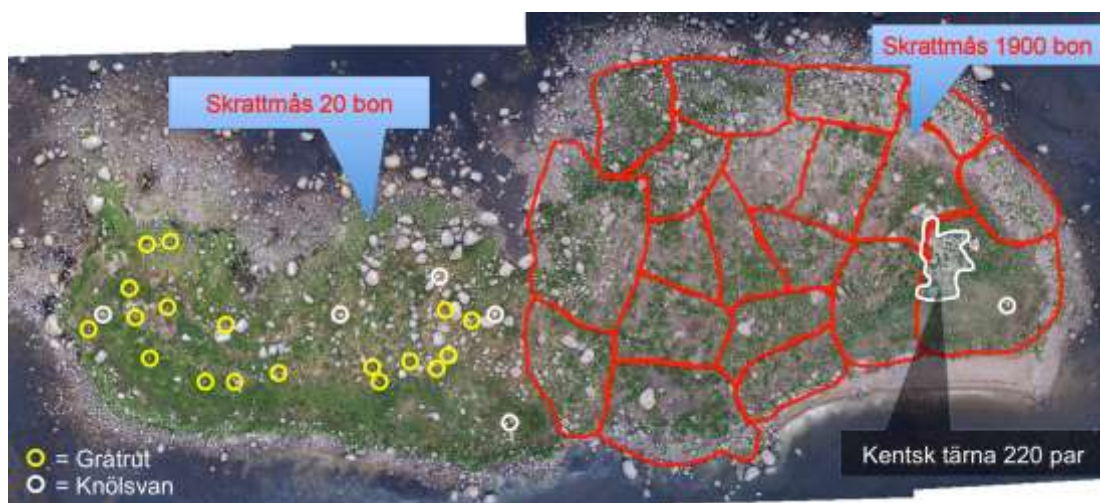
I år togs flygbilder på både Falkaholmen och Norrören för att i efterhand kunna räkna antalet häckande par mer exakt än tidigare års uppskattningar. På foto över Falkaholmen taget 5 maj (Karta 1) noterades cirka 3100 skrattmååsbon vilket ligger i linje med fjolårets uppskattning. Bona täcker så gott som hela ön. Tätaste ansamlingarna av bon påträffades på ytor med lite högre vegetation och liggande fjolårsvegetation medan helt kortsnaggade gräsytor hade glesare mellan bona.

På Norrören (Karta 2) noterades cirka 1900 skrattmååsbon. Intressant att notera är att endast den södra halvan av Norrören hyste häckande skrattmååsar och det gick en märkbart skarp gräns mot öns norra del som främst hyste gråtrut (20 par) och knölsvan (5 par).

Häckningsresultatet var överlag bra på de båda öarna, dock med minkpredation på Falkaholmen och gråtrutpredation på Norrören.

Karta 1. Flygbild över Falkaholmen tagen 5 maj 2018. Varje röd sektor (31 st.) motsvarar cirka 100 skrattmåsbön. Det vitmarkerade området visar kolonin av kentsk tärna (240 par).

Karta 2. Flygbild över Norrören tagen 11 maj 2018. Varje röd sektor (19 st.) motsvarar cirka 100 skrattmåsbön. Notera att den norra halvan av ön i princip saknade skrattmåsar för att istället hysa gråtrut och knölsvan. Vitmarkerat område visar kolonin av kentsk tärna (220 par).

Svarthuvad mås

Svarthuvad mås är en nykomling i vår fågelfauna och den har häckat regelbundet på Falkaholmen det senaste decenniet. Sommaren 2018 noterade vi för första gången i Sverige en tendens till kolonibildning, vilket skedde på Norrören. Totalt påträffades sex

par i västra Blekinge (Falkaholmen 2 par och Norrören 4 par) vilket är en markant ökning sedan 2017 då det fanns 3 par och 2016 (2 par).

På Falkaholmen låg bona cirka tio meter från varandra på öns norra del. Endast ett av paren lyckades få ut ungar. Tre stora ungar ringmärktes med kodringar. På Norrören låg samtliga par relativt samlade på öns södra del. Minst ett par misslyckades med häckningen. Totalt ringmärktes sju ungar på de båda öarna varav sex försågs med kodringar.

Under åren har totalt två adulta häckande individer försedda med kodringar noterats i västra Blekinge. Den ena fågeln var märkt som bounce strax norr om Hamburg. Den andra individen märkt som bounce på södra Jylland. Båda häckfåglarna var vid avläsnings-tillfället tre respektive fyra år gamla. Med tanke på artens expansion så är det sannolikt att en stor andel av fåglarna som försöker etablera sig i Blekinge är unga fåglar/första-gångshäckare.

Under 2016 ringmärktes två ungar på Falkaholmen och två ungar på Norrören och vi har redan fått in tre utländska kontroller av dessa fyra fåglar. En av ungarna från Falkaholmen 2016 (kod ASSA) observerades under sommaren 2017 i Finistere, Bretagne, Frankrike. En annan unge, från Norrören (kod ASSH) sågs i november 2017 vid en sjö utanför Cambridge, England. Den tredje kontrollen från 2016 års ungar kom den 25 juni 2018 då en fågel (ASSC) noterades vid Tichwell Marsh, Norfolk, England. I oktober 2018 inkom den första kontrollen av en unge märkt 2017. Denna mås (AYAN), märkt på Norrören 15/6 2017 noterades 14/10 i anslutning till en saltanläggning på Algarvekusten, Portugal.

Svarthuvad mås med sina ringmärkta ungar (koder: ASSC och ASSA) på Falkaholmen 2016. Båda ungarna har senare kontrollerats i Frankrike respektive England. Foto: Patrik Olofsson.

Röjning/underhåll av Falkaholmen

Inför häckningssäsongen 2018 slogs högörtvegetationen på Falkaholmen med lie för att erbjuda skrattmåsarna lämpligt boulderlag. Även årsskott från tidigare avverkning av buskar och träd togs bort inför häckningssäsongen. På Norrören slogs fjolårsvegetationen med lie. Även några buskar togs bort förutom ett par vars stammar var för grova och hårda för handkraft och kräver återbesök med motorsåg inför säsongen 2019.

Efter häckningssäsongen 2016 sågades samtliga buskar och träd (huvudsakligen körsbär, fäder och nypon) ner på Falkaholmen. Huvudsyftet var att bromsa igenväxningen av ön. Avlägsnande av högre vegetation skapar även mer yta för markhäckande fåglar. En annan önskvärd effekt är få bort den vegetation (björnbär mm.) som lätt frodas intill buskar och träd. Vidare bör högre vegetation hållas nere på fågelöar för att inte erbjuda kråkor lämpliga bo- eller spaningsplatser (kråka häckade i fläderbuske på Falkaholmen 2016 och i meterhög nyponbuske på Norrören 2017).

Vid röjningen vintern 2016 stod det klart att de täta busksnåren frekvent användes av mink som styckplats och i flera fall som lagringsplats för dödade skrattmås- och tärnungar.

Röjningsarbete på Falkaholmen vintern 2016/17. Foto: Patrik Olofsson.

Minkar, predation och jakt

Falkaholmens läge, nära fastlandet och åt tre väderstreck omgiven av hamnområde, utfyllnadsmark, gamla stenpirar och fiskestugor, snår och skogsmark är svårast tänkbara när det gäller att hålla mink borta från ön.

Då mink sannolikt är det största hotet mot Falkaholmens fågelfauna inleddes våren 2016 fällfångst. De första minkfällorna (4 st.) placerades ut på ön i mars 2016. Inga minkar togs i fällorna under våren eller häckningssäsongen då minkarna har näst intill obegränsat med föda på ön och i de omgivande vikarna. Följden blev en omfattande predation av mås- och tärnningar på ön 2016.

Den första minken togs i fälla augusti 2016 och fram till mars 2017 fångades totalt sju minkar, varav två var av den vitgrå färgvarianten. Även en brun råtta togs i minkfälla på ön 2016. När det gäller säsongen 2017-2018 så utökades antalet minkfällor under vintern till 14 st. och totalt togs fem minkar (varav en mycket stor hane) fram till häckningssäsongen började i mars 2018. Under säsongen ökade antalet råttor markant i området och minst ett tiotal togs i fällorna.

Sommaren 2018 ökade råttorna ytterligare och Falkaholmen var vid besök i augusti närmast full av råtthål och gångsystem. Förutom att råttor generellt inte är önskvärda på värdefulla fågelöar så är ett specifikt problem att råttorna snabbt går i minkfällorna och på så sätt ”avaktiverar” fällan med följd att den inte kan fånga mink förrän den åter laddas och betas. Under pågående säsong med start i augusti 2018 har hittills tre minkar tagits. Totalt således 15 fångade minkar vid Falkaholmen sedan hösten 2016.

Patrik Olofsson, Karl Bernhards väg, 311 96 Heberg

Patric Österblad, Hanövägen 11B, 294 35 Sölvesborg